

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2020.56.52-65>

УДК 726.5 (477)

Завада Віктор Тимофійович,

*доцент кафедри дизайну архітектурного середовища
Київського Національного університету будівництва і архітектури*

zavviti@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-3202-8035>

РОЗВИТОК ГРАФОАНАЛІТИЧНИХ ЗАСОБІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ БУДІВЕЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація: в статті розглядаються особливості розвитку графоаналітичних засобів дослідження історії зодчества від найпростіших зображень стародавніх будівель до складних типологічних моделей цього явища.

Ключові слова: графоаналітичний; схема; історія; архітектура.

У різноманітному арсеналі дослідницьких засобів сучасної архітектурної науки досить помітне місце посідає система її графоаналітичного забезпечення, що впливає з самої сутності будівельного мистецтва з невід'ємними від нього кресленнями, ескізами, малюнками, а також різними за складністю графічними схемами та таблицями. Не є винятком в цьому відношенні і дослідження історії світового зодчества, хоча завдання графоаналітичних засобів зазначеної галузі архітектурознавства ускладнюється необхідністю відображення в них різних за своїми масштабами та структурою процесів розвитку будівельного мистецтва і його окремих ланок. Попри ці додаткові навантаження на графічний «супровід» досліджень архітектурної спадщини, аналіз чималого досвіду і закономірностей його використання в контексті загального розвитку архітектурної науки поки що залишається поза увагою вітчизняних та зарубіжних вчених. Показово, що у двох останніх енциклопедичних працях львівського дослідника Я.Тараса [1, 2] при всій їхній ґрунтовності і, що особливо важливо, використанні цілої низки розроблених автором нових графічних схем, не знайшлося жодного рядка про особливості і, тим паче, методик використання графоаналітичних засобів у цій галузі архітектурознавства. З погляду на це, наведені спостереження, попри їх попередній і багато в чому фрагментарний характер, дозволять наблизитися до встановлення реального місця згаданого явища у загальній структурі історико-архітектурної науки, а також визначити шляхи його подальшого розвитку.

Зародження існуючої системи графоаналітичних засобів у дослідженнях історії будівельного мистецтва слід пов'язувати з найбільш ранніми формами зображення архітектурного середовища та його окремих фрагментів починаючи від розписів храмів, палаців та інших визначних будівель і кінчаючи творами

образотворчого і прикладного мистецтва. Досить помітну роль у цьому процесі відігравали й ілюстрації до середовічних літописів, хронік і дорожніх нотаток мандрівників [3, 4, 5], які попри свій переважно стилізований характер і досі залишаються важливим джерелом з історії будівельного мистецтва (рис 1).

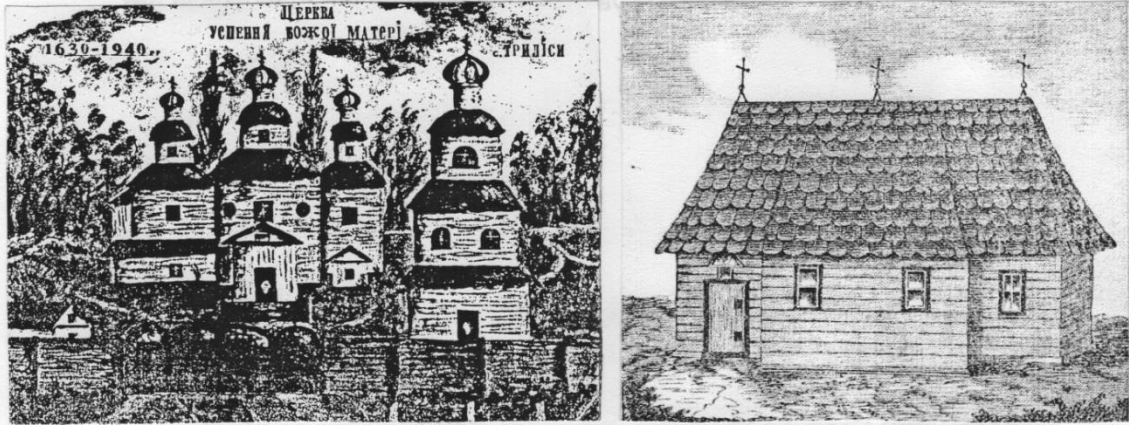

Рис.1.Стилізовані зображення історичних будівель в архівних документах та виданнях ХІХ ст.: ліворуч – Успенська церква у Трилісах на Київщині (з фондів Г. Логвина); праворуч – Миколаївська церква у Чернівцях (за Ф. Білоусом).

Певні зрушення у розвитку графоаналітичних засобів дослідження історії зодчества пов'язані з появою в цій галузі архітектурознавства у ХІХ - поч. ХХ ст. натурних фотографій стародавніх будівель, а потім і їх перших креслень. Не заперечуючи очевидного прогресу у формуванні особливої системи графічного «супроводу» історико-архітектурних досліджень, слід зазначити, що зображення об'єктів наводилися при цьому ізольовано одне від одного, а їх типологічний статус визначався у формі коментарів у тексті відповідної праці. Ця особливість початкового етапу розвитку графоаналітичних засобів вивчення історії зодчества послаблювала ефективність їх використання в цій галузі архітектурознавства, виключаючи об'єктивне порівняння та оцінку візуальних ознак будівель одна з одною. Природно, що перші спроби їхнього зведення у певні таблиці з'явилися у вітчизняних та зарубіжних виданнях лише у 1920-30-х рр., причому об'єктами порівняння в них, як правило, виступали реалістичні зображення конкретних пам'яток архітектури, а самі таблиці були позбавлені граф, стовпців або інших ознак структурованості. Спрощена форма таких таблиць дозволяла поєднувати різні за рівнем графічного відтворення та інформативності об'єкти, які в одних випадках обмежувалися зображеннями їх зовнішнього вигляду [6], в інших – містили їхні плани, фасади, розрізи або деталі [7, 8, 9] (рис. 2). Ця особливість перших класифікаційних схем, помножена на можливість більш-менш вільного розташування в них порівнюваних об'єктів (відповідно до авторської концепції), обумовила їх використання навіть у працях кін ХХ ст. [10, 11, 12].

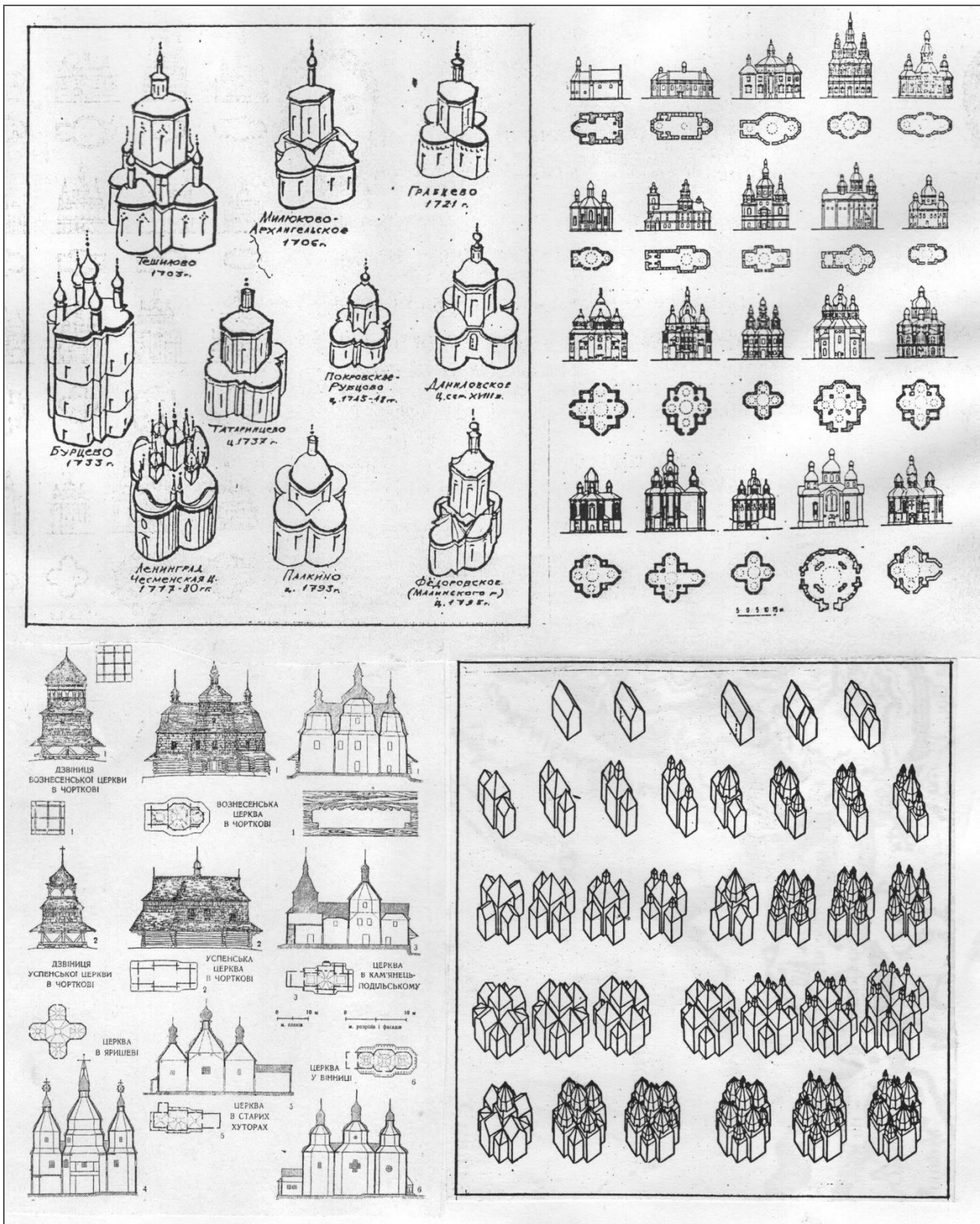

Рис. 2. Розвиток графоаналітичних засобів від використання в них конкретних об'єктів до їх умовних типологічних моделей на прикладі класифікаційних схем В. Плужникова (вгорі ліворуч), М. Цапенка (вгорі праворуч) і Г. Логвина (внизу).

Разом з тим, ще у 1920-х рр. у графоаналітичному забезпеченні досліджень історії будівельного мистецтва з'явилися перші ознаки поступової модернізації, пов'язані з поширенням впливу на цю галузь архітектурознавства морфології –

однієї з найбільш популярних на той час наукових течій. Щоправда, підвалини обумовленого нею інтересу вчених до внутрішньої будови форм були закладені задовго до цього у цілій низці природознавчих праць Гете й стосувалися тільки біології [13], але вже через століття морфологія стала визначальним фактором розвитку лінгвістики [14], фольклористики [15], історії [16], культурології [17], мистецтвознавства [18] та багатьох інших наукових дисциплін. Саме з впливом зазначеного фактору слід пов'язувати перехід від довільного та емпіричного за своєю сутністю розташування порівнюваних об'єктів у вищезгаданих первісних таблицях до їх більш чіткої структурної організації у класифікаційних схемах пізнішого походження. Попри відсутність у деяких з них властивого для таких порівняльних таблиць поділу на графи і стовпці, а також використання в якості умовних типологічних моделей конкретних історичних споруд, вони поступово набували звичного для таких графоаналітичних засобів схематичного вигляду.

Не менш характерним проявом нового підходу до формування особливої системи графоаналітичного забезпечення зазначеної галузі архітектурознавства стали різноманітні спроби відображення в ній складної внутрішньої організації будівельного мистецтва як цілісного історично обумовленого явища. Внаслідок цього графічний «супровід» комплексних досліджень архітектурної спадщини збагатився цілою низкою принципово нових зразків порівняльних таблиць, які прийшли на зміну первісним класифікаціям історичних об'єктів за зовнішніми ознаками. На відміну від останніх, графічні схеми «нової генерації» базувалися на порівнянні архітектурних пам'яток за найбільш важливими для їх структури характеристиками, до яких передусім належало планування будівлі, утворюючи в залежності від авторської концепції та типологічної специфіки досліджуваної групи об'єктів усталені комбінації з тими чи іншими їх (об'ємно-просторовими, декоративно-пластичними, пропорційними та інш.) морфологічними ознаками. Важливо підкреслити, що попри виняткове різноманіття розроблених в цей час варіантів та форм подібних таблиць, всі вони базувалися від співставленні лише конкретних зразків архітектурної спадщини, примушуючи дослідників шукати додаткові шляхи посилення універсальних якостей та підвищення ефективності зазначеної групи графоаналітичних засобів.

До перших спроб використання замість конкретних історичних об'єктів їх узагальнених графічних моделей, безумовно, слід віднести «систематику форм» українських дерев'яних церков, розроблену ще у 1930-х рр. відомим львівським вченим М. Драганом [19]. Разом з тим, найбільшого поширення та різноманіття форм такі графічні схеми набули у др. пол. ХХ ст., що добре простежується на прикладі деяких порівняльних таблиць Г. Логвина (рис. 2, внизу праворуч) [20]. Досить цікавим в цьому відношенні є також досвід Н. Смоліної, яка розробила методику «згортання» індивідуальних рис у конкретних об'єктах архітектурної

спадщини [21]., що дозволило «звільнити» класифікаційні схеми від деяких, менш вагомих з точки зору морфології будівельного мистецтва, характеристик (функціонального призначення, особливостей декоративного і конструктивного рішення тощо). Природно, що завдяки цьому головний акцент у вищезгаданих таблицях (т. зв. «скелетних схемах», за виразом самої дослідниці) змістився в бік виключно морфологічної оцінки архітектурної спадщини, перетворивши їх на зручні для співставлення та систематизації графічні схеми (рис. 3).

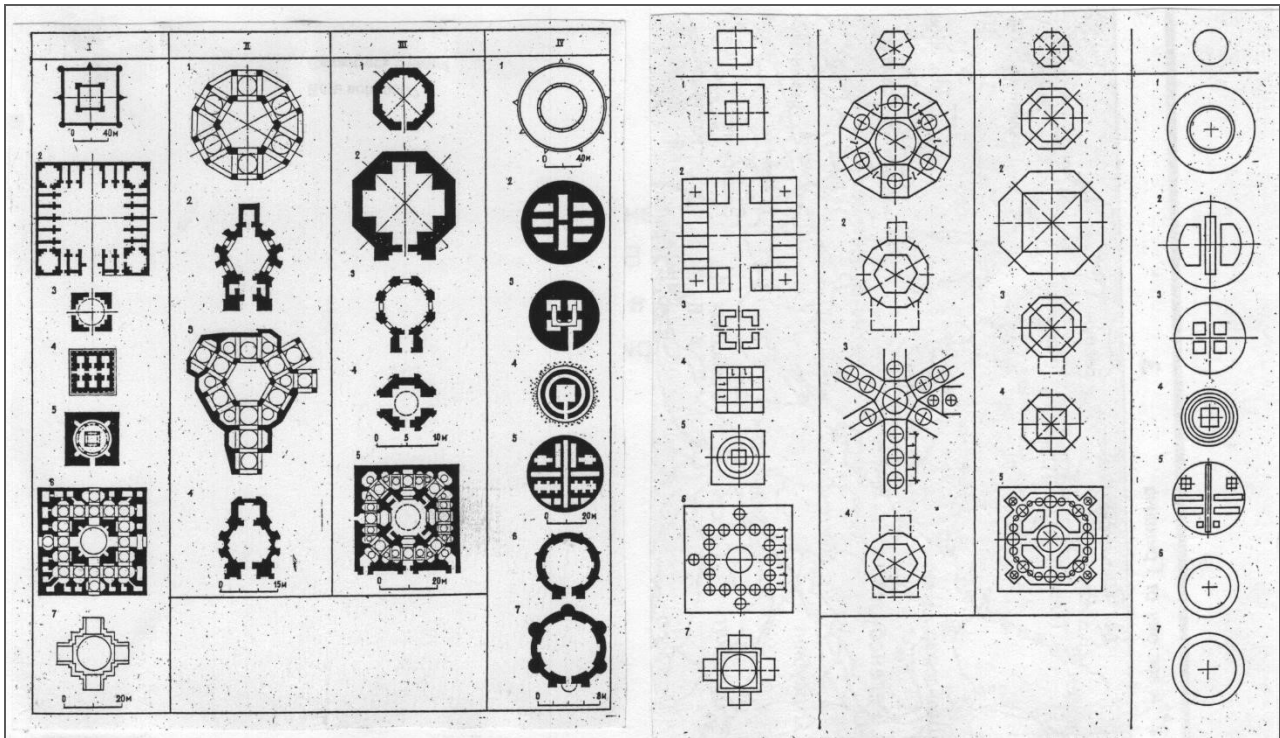

Рис. 3. Виявлення структурних схем історичних споруд шляхом «згорання» їх індивідуальних характеристик: плани (ліворуч) і структурні схеми (праворуч) центричних будівель Середньої Азії (за Н. Смоліною).

Відзначаючи цей безперечно цікавий досвід у згортанні конкретних ознак пам'яток архітектури, слід звернути увагу на те, що вищезгадані класифікаційні таблиці базуються лише на аналізі планувального рішення історичних будівель, залишаючи решту їхніх морфологічних характеристик за межами порівняльної процедури. Невипадково більшість інших дослідників додатково використовує при цьому умовні зображення фасадів, аксонометричні схеми, графічний аналіз системи пропорціонування та деякі інші важливі для комплексної типологічної оцінки об'єктів архітектурної спадщини характеристики. З іншого боку, дальше збільшення кількості порівнюваних морфологічних ознак призводить до появи цілої низки практично незалежних класифікаційних схем, значно ускладнюючи саму процедуру виявлення їхніх взаємозв'язків та місця у структурі історичних будівель. Слід відзначити, що ця особливість структурно-типологічного аналізу

об'єктів культурної спадщини добре простежувалася ще на початкових стадіях його використання в цій галузі архітектурознавства і, передусім, у згаданій раніше «систематиці форм» українських дерев'яних церков Михайла Драгана. Це обумовило досить обережне ставлення багатьох дослідників до зазначених тенденцій у розвитку засобів графічного відображення історико-типологічних досліджень будівельного мистецтва, обмежених у більшості випадків схемами планувального рішення та умовним зображенням зовнішнього вигляду, фасадів або аксонометрії споруди (рис. 4) [22].

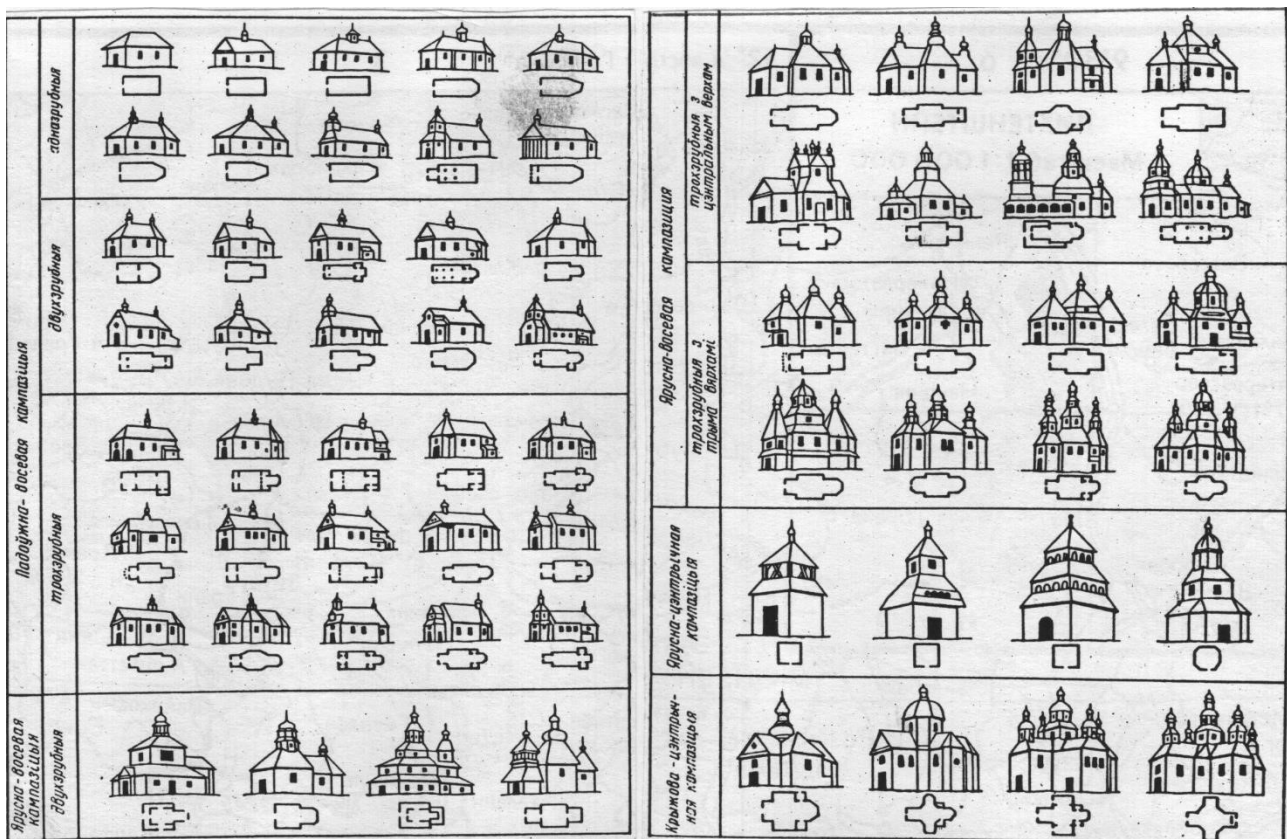

Рис. 4. Характерний приклад використання у класифікаційних схемах умовних типологічних моделей (за Ю. Якимовичем).

Наведений аналіз процесу розвитку особливої системи графоаналітичного забезпечення історико-архітектурної науки свідчить про те, що незважаючи на свою порівняно коротку історію, в ній сформувалася ціла низка різноманітних засобів графічного відображення складної внутрішньої організації будівельного мистецтва. На відміну від цього головного напрямку розвитку досліджуваного феномену, який безперечно треба пов'язувати з впливом на нього структурно-типологічного підходу, становлення відповідних засобів відтворення історичної еволюції світового зодчества розпочалося лише в останній третині XX століття та помітно поступається йому своїми масштабами. З погляду на це не можна не відзначити, що подібне відставання історико-генетичних досліджень культури

від вивчення її структурних особливостей в цілому не пов'язане зі специфікою будівельного мистецтва, відображаючи деякі загальні закономірності розвитку морфології як особливої науки [23]. Показово, що В.Пропп, один з фундаторів і авторів цієї наукової течії її перше фундаментальне дослідження [24] присвятив саме структурній організації фольклору, проте згодом мусив додати до нього не менш ґрунтовний історико-генетичний аналіз цього явища [25]. Не зайвим буде згадати також, що недостатність структурного підходу для розуміння складних трансформацій історичної забудови відзначали й інші автори, наголошуючи на необхідності звернення при цьому до історико-генетичного аналізу [26, 27].

Повертаючись до проблеми графічного відображення складної динаміки історичного розвитку будівельної культури в усьому різноманітті її художньо-стильових, композиційних, регіональних та будь-яких інших модифікацій, слід виділити два головних напрямки пошуків відповідних графоаналітичних форм і засобів. Перший з них є більш звичним за формою і поширеним у дослідженнях архітектурної спадщини, адже сформувався на базі розглянутих у статті раніше класифікаційних схем. Головна відмінність від останніх полягає у влаштуванні в подібних таблицях стрілок, векторів та інших форм графічного відображення генетичних зв'язків між наведеними у них об'єктами порівняльного аналізу [28, 29, 30]. На відміну від таких схем, побудованих на використанні умовних графічних моделей певних історичних типів споруд, інший спосіб розв'язання згаданої проблеми полягає у створенні різних за своїм спрямуванням і формою діаграм, які передбачають фіксацію найважливіших тенденцій і самої динаміки розвитку будівельного мистецтва. Виявлення генетичних особливостей певного історико-архітектурного явища може здійснюватися у цьому випадку, зокрема, за допомогою диференціації його морфологічних характеристик у відповідних графах таблиці за хронологічними показниками, що можна простежити у цілій низці графічних схем, розроблених свого часу у КиївНДІТІАМі (рис. 5, внизу).

Слід відзначити, що перший з вищезгаданих напрямків є не тільки більш популярним, але й більш гнучким та відкритим для подальших трансформацій, що помітно розширяє його потенційні можливості і перспективи використання в галузі графоаналітичного забезпечення досліджень архітектурної спадщини в історико-генетичному ракурсі. Досить показовими в цьому відношенні є «схеми генези та еволюції» сакральних та інших історичних типів будівель, розроблені у 1980-х рр. відомим дослідником дерев'яного зодчества Карелії В.Орфінським (рис. 7, ліворуч) [31]. Більш складною та розгалуженою будовою відрізняються генетичні схеми традиційного українського храмобудування не менш відомого львівського вченого Я.Тараса, які відображають еволюцію цього самотнього явища у дещо ширшому історичному контексті (рис. 7, праворуч) [32]. До цього слід додати, що помітна різниця між вищезгаданими таблицями В.Орфінського

і Я.Тараса у техніці їхнього виконання легко пояснюється тим, що останні з них були розроблені вже у 2000-х роках і не можуть не відобразити технологічних досягнень новітньої доби і, зокрема, посилення впливу комп'ютерної графіки.

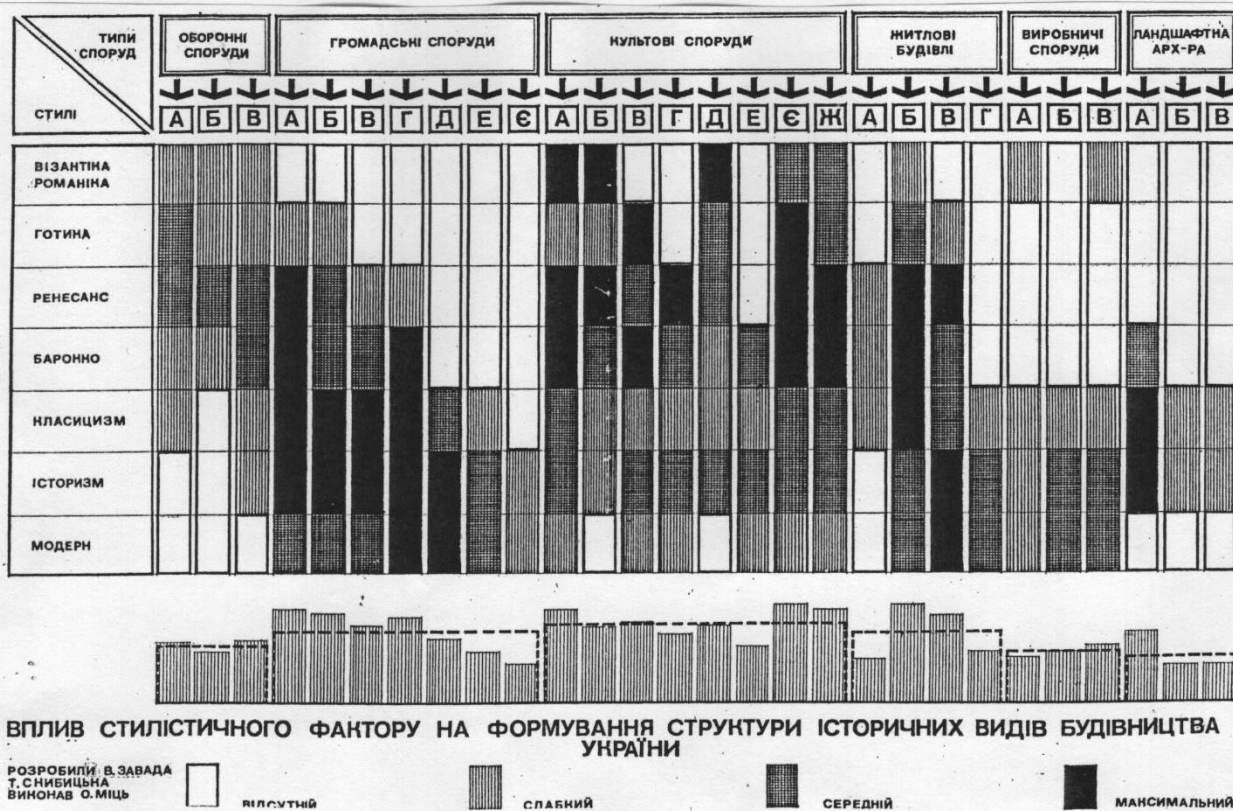
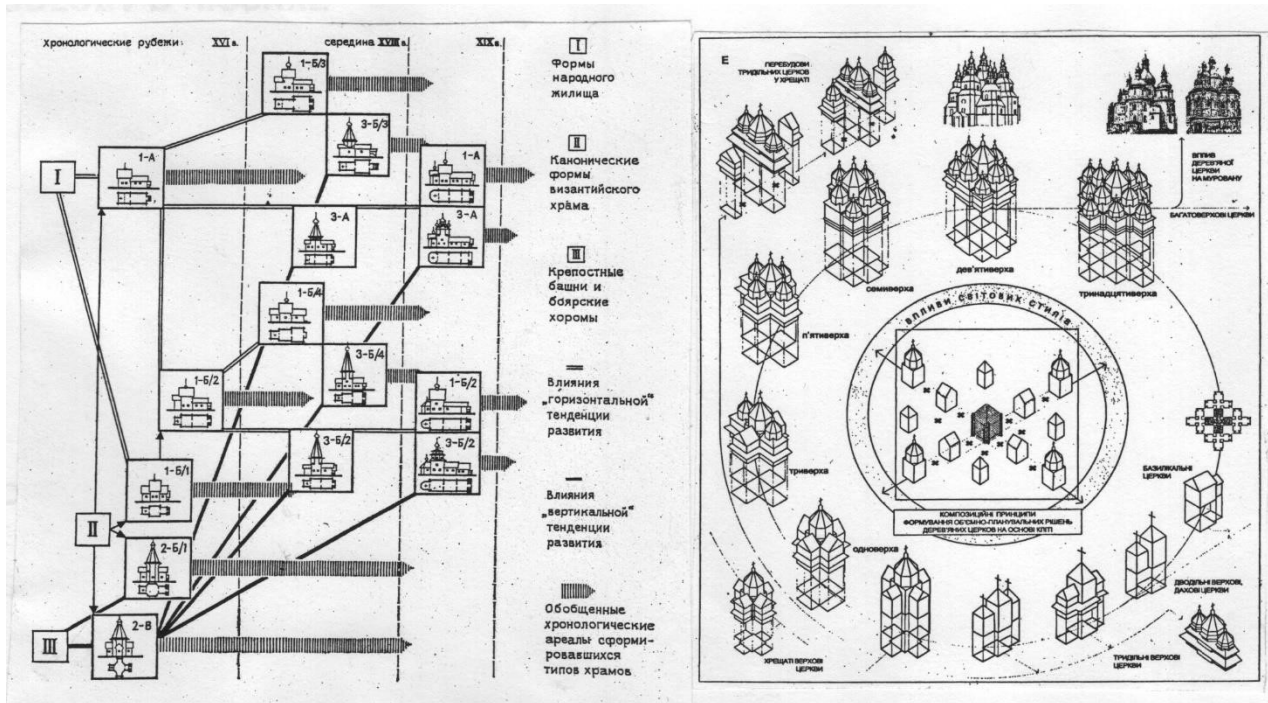

Рис.5. Схеми історичного розвитку будівельного мистецтва за матеріалами праць В.Орфінського (вгорі ліворуч), Я.Тараса (вгорі праворуч) та Київського НДІ теорії та історії архітектури і містобудування (внизу).

Підсумовуючи наведені спостереження щодо розвитку графоаналітичних засобів дослідження історії будівельного мистецтва, слід зазначити, що активна фаза цього складного процесу розпочалася лише на рубежі XIX та XX століть в зв'язку з появою перших натурних фотографій і обмірних креслень стародавніх споруд. Саме це підготувало ґрунт для зведення окремих об'єктів архітектурної спадщини у порівняльні таблиці з поступовим ускладненням їхньої структури, переходом від використання в них конкретних історичних будівель на їх умовні типологічні моделі, а також різноманітними спробами графічного відображення багатовікової еволюції будівельного мистецтва. Особливо слід підкреслити, що створення нових графоаналітичних форм дослідження архітектурної спадщини зовсім не обмежило використання існуючих засобів її графічного відображення включаючи такі первинні та суто емпіричні інструменти типологічної атрибуції пам'яток архітектури як матеріали їх натурального обстеження. Це досить помітно розширяє діапазон діючих у сучасній системі графоаналітичного забезпечення історико-архітектурної науки форм і прийомів, хоча переважна більшість з них і досі відіграє роль допоміжного «графічного супроводу» текстуальної частини дослідження. Саме у підвищенні їхньої ефективності та використанні в якості рівноцінного елементу наукової праці і полягає, на наш погляд, найважливіше завдання, а також перспективи подальшого розвитку графоаналітичних засобів вивчення історії будівельного мистецтва.

Література:

1. Тарас Я. М. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: Культурно-традиційний аспект. Львів: Інститут народознавства НАНУ, 2007. 639 с.
2. Тарас Я. М. Українська сакральна дерев'яна архітектура: Ілюстрований словник-довідник. Львів: Інститут народознавства НАНУ, 2006. 584 с.
3. Kraszewski J. J. Wspomnienia Wolynia, Polesia i Litwy. Wilno, 1840. Т.1. 231 с.
4. Смирнов Я. И. Рисунки Киева 1651 года по копиям их конца XVIII в. Труды XIII археологического съезда.– Т.2.– Москва, 1908. 197 - 572 с.
5. Белоус Ф. И. Церкви русские в Галиции и на Буковине в сравнении с храмами и зданиями у иных, преимущественно у древних народов. Коломыя, 1877. С. 180.
6. Плужников В. Типологическое сравнение памятников архитектуры. Вопросы охраны, реставрации и пропаганды памятников истории и культуры. Москва.: НИИ культуры, 1976. Вып. IV. С. 174-196. Табл. 1- 4.
7. Цапенко М. Архитектура Левобережной Украины XVII - XVIII веков. Москва: Стройиздат, 1967. С. 143.

8. Логвин Г. Н. Дерев'яна архітектура України. Нариси з історії архітектури Української РСР (дожовтневий період). Київ: Держбудвидав, 1957. С. 222.
9. Kornecki M. Uwagi do systematyki gotyckich kosciolow drewnianych w Malopolsce. TeKa Komisji urbanistyki i architektury. Krakow, 1970. Tom IV. S. 158-159. Rys. 35.
10. Джандиери М., Лежава Г. Народная башенная архитектура. Москва: Стройиздат, 1976. Рис. 18 - 31, 62, 64, 67 - 69.
11. Гошко Ю., Кіщук Т., Могитич І., Федака П. Народна архітектура Українських Карпат ХУ-ХХ ст. К.: Наукова думка, 1987. С. 220 - 227. Рис. 101-104.
12. Пламеницкая О. Средневековая жилая застройка Каменца-Подольского. Архитектурное наследство. Москва: Стройиздат, 1990. Сб. 37. С. 228.
13. Беднарчик А. Системный подход в морфологии (на материале морфологии И. Гете). Системные исследования. Москва, 1973. 258-264 с.
14. Де Соссюр Ф. Курс общей лингвистики. Москва: СОЦЭКГИЗ, 1933. 273 с.
15. Типологические исследования по фольклору. Сборник статей памяти В. Я. Проппа (1895 - 1970). М.: Наука, 1975. 320 с.
16. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. Москва: Мысль, 1993. 663 с.
17. Типы в культуре: Методологические проблемы классификации, систематики и типологии в социально-исторических и антропологических науках. – Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1979. 183 с.
18. Каган М. Морфология искусства. Историко-теоретическое исследование внутреннего строения мира искусств. Ленинград: Искусство, 1979. 440 с.
19. Драган М. Українські деревляні церкви. Генеза і розвій форм. Львів, 1937. Ч. 2. Рис. 94, 113, 140, 152, 268.
20. Логвин Г. Початковий період давньоруської архітектури. Мистецтво і сучасність. Київ: Наукова думка, 1980. - С. 113.
21. Смолина Н. Начала симметрии в архитектуре Средней Азии. Архитектурное наследство. Москва: Стройиздат, 1981. Сб. 29. С. 168-169.
22. Якімовіч Ю. Драулянае дойдства Беларускага Палесся: XVII-XIX ст. Мінск: Навука і тэхніка, 1978. С. 85-86.
23. Путилов Б. Проблемы фольклора в трудах В. Я. Проппа. Типологические исследования по фольклору. М.: Наука, 1975. С. 9-11.
24. Пропп В. Морфология сказки. Ленинград: АСАДЕМІА, 1928. 152 с.
25. Пропп В. Исторические корни волшебной сказки. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1946. 340 с.

26. Мюллер-Меккенс Г. Новая жизнь старых зданий. Непрерывность развития архитектуры. Москва: Стройиздат, 1981. 248 с.
27. Семин С. Траектория жизни здания. Строительство и архитектура. Киев, 1988. №11. С. 14-16.
28. Гошко Ю., Кіщук Т., Могитич І., Федака П. Народна архітектура Українських Карпат ХУ-ХХ ст. К.: Наукова думка, 1987. С. 46. Рис. 22.
29. Тарас Я. М. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: Культурно-традиційний аспект. Львів: Інститут народознавства НАНУ, 2007. С. 98.
30. Медведев П. Типология крестьянского жилища Беломорского Поморья вт. пол. XIX – начала XX веков. Проблемы исследования, реставрации и использования архитектурного наследия Карелии и сопредельных областей. Петрозаводск, 1985. С. 38-41.
31. Орфинский В. Особенности деревянного культового зодчества Карелии. Архитектурное наследство. Москва: Стройиздат, 1983. Сб. 31. С. 19.
32. Тарас Я. М. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: Культурно-традиційний аспект. Львів: Інститут народознавства НАНУ, 2007. С. 98.

Referens

1. Taras Ya. M. Sakralna dereviana arkhitektura ukraintsiv Karpat: Kulturno-tradytsiinyi aspekt. Lviv: Instytut narodoznavstva NANU, 2007. 639 s. (in Ukrainian)
2. Taras Ya. M. Ukrainska sakralna dereviana arkhitektura: Iliustrovanyi slovnyk-dovidnyk. Lviv: Instytut narodoznavstva NANU, 2006. 584 s. (in Ukrainian)
3. Kraszewskiy J. J. Wspomnienia Wolynia, Polesia i Litwy. Wilno, 1840. T. 1. 231 s. (in Polish)
4. Smyrnov Ya. Rysunki Kyeva 1651 hoda po kopyiam ykh kontsa KhVSh v. Trudy KhSh arkheolohycheskoho s'yezda. T.2. Moskva, 1908. 197-572 s. (in Russian)
5. Belous F. Y. Tserkvy russkye v Halytsyy u na Bukovyne v sravnenyy s khramamy u zdanyamy u uynykh, preymushchestvenno u drevnykh narodov. Kolomyia, 1877. S. 180. (in Russian)
6. Pluzhnykov V. Typolohycheskoe sravnenye pamiatnykov arkhytektury. Voprosy okhrany, restavratsyy u propahandy pamiatnykov ystoryy u kultury. Moskva.: NYU kultury, 1976. Выр. IV. S. 174-196. Tabl. 1- 4. (in Russian)
7. Tsapenko M. Arkhytektura Levoberezhnoi Ukrainy XVII - XVIII vekov. Moskva: Stroiyzdat, 1967. S.143. (in Russian)

8. Lohvyn H. N. Dereviana arkhitektura Ukrainy. Narysy z istorii arkhitektury Ukrainskoi RSR (dozhovtnevyi period). Kyiv: Derzhbudvydav, 1957. С. 222. (in Ukrainian)
9. Kornecki M. Uwagi do systematyki gotyckich kosciolow drewnianych w Malopolsce. TeKa Komisji urbanistyki I architektury. Krakow, 1970. Tom IY. S. 158-159. Rys. 35. (in Polish)
10. Dzhandyery M., Lezhava H. Narodnaia bashennaia arkhytektura. Moskva: Stroiyzdat, 1976. Rys. 18 - 31, 62, 64, 67 – 69. (in Russian)
11. Hoshko Yu., Kishchuk T., Mohytych I., Fedaka P. Narodna arkhitektura Ukrainykh Karpat KhY-XX st. K.: Naukova dumka, 1987. S. 220 - 227. Rys. 101-104. (in Ukrainian)
12. Plamenytskaia O. Srednevekovaia zhylaia zastroika Kamentsa-Podolskoho. Arkhytekturnoe nasledstvo. Moskva: Stroiyzdat, 1990. Sb. 37. S.228. ([in Russian)
13. Bednarchyk A. Systemnyi podkhod v morfolohyy (na materyale mor-folohyy Y. Hete). Systemnye yssledovaniya. Moskva, 1973. 258-264 s. (in Russian)
14. De Sossiur F. Kurs obshchei lynchvystyky. Moskva: SOTsЭKHYZ, 1933. 273 s. (in Russian)
15. Typolohycheskye yssledovaniya po folkloru. Sbornyk statei pamiaty V. Ya. Proppa (1895 - 1970). M.: Nauka, 1975. 320 s. (in Russian)
16. Shpenhler O. Zakat Evropy. Ocherky morfolohyy myrovoi ystoryy. Moskva: Mysl, 1993. 663 s. (in Russian)
17. Туры в культуре: Metodolohycheskye problemy klassyfykatsyy, systematyky y typolohyy v sotsyalno-ystorycheskykh y antropolohycheskykh naukakh. – Lenynhrad: Yzd-vo LHM, 1979. 183 s. (in Russian)
18. Kahan M. Morfolohyia yskusstva. Ystoryko-teoretycheskoe yssledovanye vnutrenneho stroeniya myra yskusstv. Lenynhrad: Yskusstvo, 1979. 440 s. (in Russian)
19. Drahan M. Ukrainski derevliani tserkvy. Heneza i rozvii form. Lviv, 1937. Ch. 2. Rys. 94, 113, 140, 152, 268. (in Ukrainian)
20. Lohvyn H. Pochatkovyi period davnoruskoi arkhitektury. Mystetstvo i suchasnist. Kyiv: Naukova dumka, 1980. - С. 113. (in Ukrainian)
21. Smolyna N. Nachala symmetryy v arkhytekture Srednei Azyu. Arkhytekturnoe nasledstvo. Moskva: Stroiyzdat, 1981. Sb. 29. S. 168-169. (in Russian)
22. Yakimovich Yu. Draulianaе doilidstva Belaruskaha Palessia: XVII-XIX st. Minsk: Navuka i tэхnika, 1978. S. 85-86. (in Byelorussian)
23. Putylov B. Problemy folklorа v trudakh V. Ya. Proppa. Typolohycheskye yssledovaniya po folkloru. M.: Nauka, 1975. S. 9-11. (in Russian)
24. Propp V. Morfolohyia skazky. Lenynhrad: ACADEMIA, 1928. 152 s. (in Russian)

25. Propp V. Ystorycheskye korny volshebnoi skazky. Lenynhrad: Yzd-vo LNU, 1946. 340 s. (in Russian)
26. Miuller-Mekkens H. Novaia zhyzn starыkh zdaniy. Nепperybnost razvytyia arkhytektury. Moskva: Stroiyzdat, 1981. 248 s. (in Russian)
27. Semyn S. Traektoryia zhyzny zdaniya. Stroytelstvo y arkhytektura. Kyev, 1988. №11. S. 14-16. (in Russian)
28. Hoshko Yu., Kishchuk T., Mohytych I., Fedaka P. Narodna arkhitektura Ukrainykh Karpat KhY-XX st. K.: Naukova dumka, 1987. S. 46. Rys. 22. (in Ukrainian)
29. Taras Ya. M. Sakralna dereviana arkhitektura ukrainsiv Karpat: Kulturno-tradytsiinyi aspekt. Lviv: Instytut narodoznavstva NANU, 2007. S. 98. (in Ukrainian)
30. Medvedev P. Typolohyia krestianskoho zhylyshcha Belomorskoho Pomoria vt. pol. KhIX – nachala KhKh vekov. Problemy yssledovaniya, restavratsyy y yspolzovaniya arkhytekturnoho nasledyia Karelyu y sopredelnykh oblastei. Petrozavodsk, 1985. S.38-41. (in Russian)
31. Orfynskiy V. Osobennosty dereviannoho kultovoho zodchestva Karelyu. Arkhytekturnoe nasledstvo. Moskva: Stroiyzdat, 1983. Сb. 31. S. 19. (in Russian)
32. Taras Ya. M. Sakralna dereviana arkhitektura ukrainsiv Karpat: Kulturno-tradytsiinyi aspekt. Lviv: Instytut narodoznavstva NANU, 2007. S. 98. (in Ukrainian)

Аннотация

Завада Виктор Тимофеевич, доцент кафедры дизайна архитектурной среды Киевского Национального университета строительства и архитектуры.

Развитие графоаналитических средств исследования истории строительного искусства.

В статье рассматриваются особенности развития графоаналитических средств исследования истории зодчества от простейших изображений древних построек до сложных типологических моделей этого явления.

Ключевые слова: графоаналитический; схема; история; архитектура.

Summary

Zavada Viktor, the Reader of the Chair «Architectural environment design» of National University of Building and Architecture in Kyiv.

The development of the graphoanalytical means in a research of the architectural history.

In the diverse arsenal of research tools of modern architectural science is quite prominent system of its graphic-analytical support, which derives from the very essence of construction art with the inherent drawings, sketches, Patterns, as well as different complexity of the graphic schemes and tables. There is no exception in this

regard, and research of the Istorits World architecture, although the task of the graphoanalytical means of this field arhitekturoznavstva complicated by the need to display them in different scale and the structure of processes Development of building art and its individual links. Despite these additional loadings on the graphical "accompaniment" of research of the architectural heritage, analysis of considerable experience and patterns its use in the context of the general development of architectural science remains the attention of domestic and Foreign scholars.

The emergence of an existing graphic-analytical system in studies of the building art history should be associated with the earliest forms of an architectural environment image and its separate fragments from the paintings of temples, palaces and other Notable buildings and ending with fine and applied art works. Rather noticeable role in this process played and illustrations to the Middle Chronicles, chronicles and Road notes of Travelers, which, despite their predominantly stylized character, still remain an important source of the history of architecture. The active phase of formation of special techniques of graphic "accompaniment" of historical and architectural science began only on the verge of the XIX and XX centuries due to the appearance of the first natural photos and measurement drawings of ancient buildings. This is the prepared soil for the construction of individual objects of architectural heritage in a comparative table with a gradual complication of their structure, the transition from the use of specific historical buildings to their conventional typological models, as well as Various attempts to graphic reflection of centuries-old evolution of building art. It should be noted that the creation of new graphic-analytical forms the study of the architectural heritage did not limit the use of the existing means of visualization including such primary and purely empirični instruments of typological attribution monuments Architecture as materials for their naturosphere examination. It has considerably expanded the range of existing graphic-analytical providing of historical-architectural science of forms and methods in the modern system, although the overwhelming majority of them still play the role of auxiliary "graphical accompaniment" of textured part Research. It is in increasing their efficiency and use as an equal element of scientific work and, in our opinion, the most important task, as well as prospects for further development of the grapintical means of studying the history of construction art.

Keywords: graphoanalytical; scheme; history; architecture.